RECZKOWICZ v. Poland (№ 43447/19)

Обставини справи

Справа стосувалася скарг заявниці-адвоката на те, що Дисциплінарна палата Верховного суду Польщі, яка розглядала щодо неї справу, не була «судом, встановленим законом» та не була неупередженою і незалежною.

Зокрема, заявниця скаржилася, що Дисциплінарна палата, одна з двох новостворених палат Верховного суду, складалась із суддів, призначених Президентом Польщі за рекомендацією Національної ради правосуддя (далі – НРП) – конституційного органу в Польщі, який гарантує незалежність судів та суддів і який був об'єктом суперечок з моменту набрання новим законодавством чинності, яке, серед іншого, передбачало, що його члени вже обираються не суддями, а Сеймом (нижня палата Парламенту).

Ця справа є однією з 38 справ проти Польщі, поданих упродовж 2018–2021 років, щодо різних аспектів реорганізації судової системи Польщі, розпочатої у 2017 році. ЄСПЛ підкреслив, що до його завдань не належить оцінка законності реорганізації польської судової системи загалом. Він покликаний з'ясувати, чи вплинули ці зміни на права заявниці за пунктом 1 статті 6 Конвенції, і якщо так, то яким чином.

Після декількох інцидентів під час представництва клієнтів право заявниці на зайняття адвокатською діяльністю було зупинено Дисциплінарним судом Палати адвокатів Померанії (the Pomerania Bar Chamber Disciplinary Court) на три роки. Заявниця оскаржувала це рішення до судів, проте Дисциплінарна палата Верховного суду (одна з двох новостворених у результаті судової реформи палат) відхилила її касаційну скаргу.

Посилаючись на статтю 6 Конвенції, заявниця скаржилася, що її справа не була вирішена «незалежним і неупередженим судом, встановленим законом». Зокрема, вона стверджувала, що судді Дисциплінарної палати, які розглянули її справу, були призначені Президентом Польщі за рекомендаціями НРП в порушення національного законодавства, і принципів верховенства права, розподілу влад та незалежності правосуддя. Вона заявляла, що нова Дисциплінарна палата мала політичний характер: справжня мета полягала у придушенні будь-яких суддівських заперечень проти змін у польській правовій системі з боку чинного Уряду.

Оцінка Суду

Суд розглянув цю справу у світлі критеріїв, установлених Великою Палатою у справі Guðmundur Andri Ástráðsson v. Iceland [GC], no. 26374/18, 1 грудня 2020 року.

По-перше, Суд установив, що мало місце явне порушення національного законодавства, що негативно вплинуло на основоположні правила призначення суддів до Дисциплінарної палати Верховного суду. Це сталося тому, що НРП, як установлено Законом про внесення

© Переклад й опрацювання цього рішення здійснено Верховним Судом.

змін до Закону про НРП від 8 грудня 2017 року, не забезпечувала достатніх гарантій незалежності від законодавчої та виконавчої гілок влади. Далі Суд дійшов висновку, що процедура призначення суддів, на яку неправомірно впливають законодавча та виконавча гілки влади, сама по собі є несумісною з пунктом 1 статті 6 Конвенції. Зокрема, Закон про внесення змін 2017 року, яким позбавлено судові органи права обирати судових членів НРП, яке вони мали згідно з попереднім законодавством, означає, що законодавча та виконавча гілки влади можуть прямо чи побічно втручатись у процес призначення суддів.

Недоліки процесу призначення скомпрометували законність Дисциплінарної палати Верховного суду в тому сенсі, що в результаті початково недосконалої процедури призначень суддів їй не вистачало і продовжувало не вистачати ознак «суду», який є «законним» у розумінні Конвенції.

Доходячи цього висновку, Суд, зокрема, покликався на постанови Верховного суду Польщі від грудня 2019 року та січня 2020 року, в яких він указав, що процедура призначення суддів до Дисциплінарної палати порушувала національне законодавство. ЄСПЛ дійшов висновку, що ці постанови ґрунтувалися на переконливих аргументах разом із глибокою та ретельною оцінкою відповідного польського законодавства з точки зору основоположних стандартів Конвенції та права ЄС. Він також узяв до уваги постанови Суду Європейського Союзу, а також низку звітів та оцінок європейських і міжнародних установ.

ЄСПЛ висновив, що Дисциплінарна палата Верховного суду, яка розглянула справу заявниці, не була «судом, встановленим законом». Тому було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції.

Що стосується того, чи ті самі недоліки також завдали шкоди незалежності та неупередженості Дисциплінарної палати, Суд указав, що це питання пов'язане з тією ж проблемою початково недосконалої процедури призначення суддів і що на нього вже було надано відповідь при розгляді скарги на те, що ця палата не мала ознак «суду, встановленого законом». Тому це питання подальшого розгляду не вимагало.

Висновок

Порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 22 липня 2021 року й набуло статусу остаточного 22 листопада 2021 року відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

© Переклад й опрацювання цього рішення здійснено Верховним Судом.